

Про квіти надії на тлі війни

Анастасія Канівець

«Квіти на темному тлі»

Режисерка і сценаристка Ірина Правило

Оператори: Ірина Правило, Олександр Мещеряков

У фільмі знімались: Наталя Музика, Сергій Вутянов, Андрій

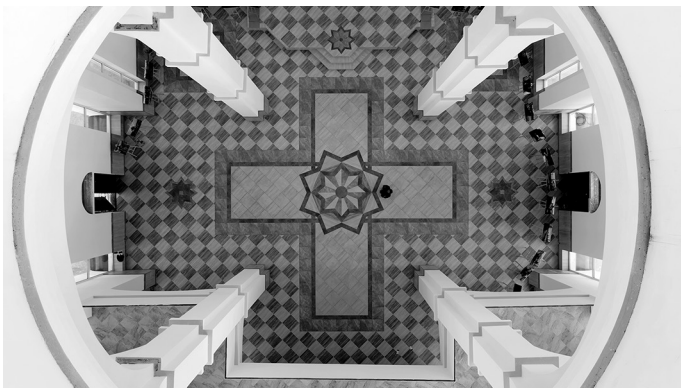
Галавін, Віталій Палій-«Булат», Сергій Булдаков-«Удмурт» та ін.

Right Time Studios, 2025.

Мабуть, кожен із вас, ласкаві читальники, бачив українську хустку – чорну, з яскравими квітами, що просто-таки сяють із чорноти. Десь такі відчуття викликає повнометражний документальний дебют Ірини Правило «Квіти на темному тлі» (не менш промовистою є і англійська назва «Flowers Beyond the Dark», «Квіти з-поза темряви»). Безпосередньо кінострічку присвячено чи не найскладнішому періоду війни – окупації й наступному звільненню Київщини, коли радість швидко поступилася жаху від почутого й побаченого у визволених містах і селах.

Стрічка повертає нас у вже далекий 2022-й, змушує заново пройти стихійним кладовищем біля бучанської церкви Святого Апостола Андрія Первозванного і побачити очі людей, котрі пережили окупацію. Тема болісна і по-своєму небезпечна, адже Буча давно вже стала сумним символом, і звернення до її трагедії може викликати підозру в експлуатації теми. Втім, якраз «експлуатації» кінокартина щасливо уникає: тут чимало драматичних моментів (важливою складовою є ексгумація масового поховання біля церкви), проте відчуття такту і чутливості теми творці не втрачають ні на мить. Сама киянка, Ірина Правило знімає рідний регіон і своїх друзів, для яких окупація стала важким випробуванням, – тож особистісний підхід і делікатність щодо зображуваного є важливою складовою фільмового настрою.

Кадр із фільму «Квіти на темному тлі». Режисерка Ірина Правило. Right Time Studios, 2025.

Стрічка має три сюжетні лінії: головна – подружжя художників Сергія Вутянова й Наталі Музики, які опинилися по різні боки лінії окупації; священника бучанської церкви Андрія Галавіна, свідка окупаційних подій, і двох українських військових з 72-ї ОМБР Віталія Палія із позивним «Булат» та Сергія Булдакова з позивним «Удмурт». Структура ризикована: замість зосередитися на одній історії, постановниця взяла три. Тут є загроза розпорошення, того, що сюжет «розсіплеться». Втім, цієї небезпеки стрічка щасливо уникає: попри різноманітність, сюжетні лінії щасливо тримаються купи й доповнюють одна одну, представляючи панорамну картину першого етапу повномасштабного вторгнення. Ми сприймаємо події одразу з трьох перспектив: цивільних, які пережили окупацію і мають подолати пережитий травматичний досвід; священника, котрий став свідком скоєних росіянами воєнних злочинів і, як живий документ часу, має нести травматичну пам'ять про них і передавати її далі, щоб могили закатованих не були забуті – він здійснює цю місію, показуючи поховання приїжджим закордонним делегаціям. Нарешті, військові – та «тонка червона лінія», що стримує ворога і насилля, яке він несе із собою. Три історії людей, непов'язаних між собою, об'єднані темою війни й опору їй, що починається із сили цивільних «просто вижити», продовжується роботою в тилу на всіх «фронтах», не останнім з яких є духовний, і який, головне, знаходить найвище вираження – у боротьбі на фронті, у готовності загинути, рятуючи інших. І лейтмотивом проходить образ квітів, від акварелей Наталі Музики й олійних пейзажів Сергія Вутянова, від квітів, принесених прочанами у храм, – до квітів на могилах захисників і... вирв на полях, що нагадують квіти. Межа між образами смерті й надії тут хитка, як хитка сама межа між життям і смертю на війні, – і все ж надія і життя перемагають.

У фільмі багато травматичного, можна сказати, що він сам несе у собі травму – і сам же допомагає глядачеві долати її. Досягається це по-різному: по-перше, загальний настрій надії пронизує історію возз'єднання митецької родини, і передусім – сюжетну лінію військових ЗСУ, що обороняли Київщину і продовжили свою місію на сході України. По-друге, вже на рівні зображальному, працює естетика

Віталій Палій-«Булат» і Сергій Булдаков-«Удмурт» у фільмі «Квіти на темному тлі».

образу. Момент несподіваний, враховуючи тематику, проте важливий у плані зображальної культури фільму: краса тут є одним із визначальних первнів, «підносячи» оповідь і додаючи їй символічного підтексту. В кожному разі, саме на таке трактування напрошується вертикальне панорамування в храмі, що підносить глядацьке око ввись, або ж кадри вибухів на засніженому полі, схожі на квіти – останній образ мимоволі нагадав авторці цих рядків світліни пейзажів Першої світової – пориті окопами, порослі колючим дротом рівнини, моторошні і парадоксальним чином по-своєму прекрасні. Це черговий ризикований для фільму момент: для деякого із глядачів така «естетизація війни» може здатися неетичною – втім, як і у випадку тематики, знімальну групу не звинуватиш в експлуатації теми: радше йдеться про особливий підхід до розробки, коли своєю вивіреністю та продуманістю кожен кадр запрошує заглибитись у те, що хотіла сказати авторка. Зокрема, привертає увагу лейтмотив зйомки з висоти «пташиного лету», що закликає глянути на події з певної дистанції і заново осмислити їх. У стрічці багато релігійної символіки, і в цьому контексті ракурс згори, «з неба» ніби запрошує потрактувати те, що відбувається в Україні, і в трансцендентному ключі.

Сьогодні події весни 2022-го видаються далекими – настільки, що кінокартина на тлі своїх «посестер» про бої знову вже на сході України здається менш актуальною. А втім, у вирі подій пам'ять про нещодавнє «припорошуєть-

ся» швидко. У розмові з авторкою¹ режисерка говорила про проблему забуття, про те, як у світі вже починають забувати геноцид всього лише трирічної давнини (визначення вбивства росіянами цивільного населення як геноциду у стрічці є послідовним). Фільм нагадує про те, що стається, коли росіяни приходять як завойовники, він є засторогою проти «втоми від війни».

Андрій Галавін у фільмі «Квіти на темному тлі».

¹ Ірина Правило: «Коли ми говоримо про українську мову...» Розмовляла Анастасія Канівець. *Кіно-Театр*, №5, 2025. С. 21-25.